

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Francouzské výplňkové konstrukce (*étoffement*) jako translatologický a lingvistický problém

Diplomandka: Bc. Nina Lapáčková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Rozsah: 115 stran vč. bibliografie

Předkládaná diplomová práce kvalitativně analyzuje jev, který translatologové označují jako tzv. *výplňkovou konstrukci*, resp. *étoffement – dépouillement*, přičemž se zaměřuje zejm. na lingvistickou stránku problému. Jazykové vyjádření totiž, řečeno s Vilémem Mathesiem, zachycuje skutečnost / myšlenku pouze v hrubých rysech a ponechává příjemci sdělení široký prostor k interpretaci a dokreslení detailů. Francouzština v tomto ohledu – v porovnání s češtinou či angličtinou – používá vyjádření o něco explicitnější, analytičtější než jiné jazyky, takže ke sdělení téže myšlenky uplatní v určitých případech více jazykového materiálu. Translatologové si všimají, že tento materiál „navíc“ by neměl při překladu do francouzštiny chybět (*étoffement*), a naopak při překladu z francouzštiny by měl být odstraněn (*dépouillement*). Autorka se v předkládané práci pokouší o lingvistickou analýzu a klasifikaci tohoto „výplňkového materiálu“.

Teoretická část mapuje relevantní literaturu z oblasti translatologie i stylistiky nejen v prostředí česko-francouzském (Radina, Tionová, Šabršula, Hendrich), ale čerpá i ze srovnávacích studií anglicko-francouzských (Chuquet – Paillard, Vinay – Darbelnet) a německo-francouzských (Malblanc). Z translatologických prací přebírá základní kostru své práce; ta je vystavěna na předpokladu, že výplňková konstrukce explicitně rozvádí význam nějakého jasně identifikovaného prvku z věty originální (odtud *étoffement předložek, étoffement zájmen*, apod.). Tyto práce jsou i východiskem pro kvalitativní vyhledávání materiálu z korpusu Intercorp. Diplomantka si zde stanovila výchozí baterii předložek (*k, na, do, s, o, z, proti...* s. 29), které bývají nejčastěji v překladu doplněny výplňkovou konstrukcí.

Excerptní práce z Intercorpu byla náročná, protože předpokládala ruční třídění velkého množství šumu. Ve 4. kapitole diplomantka svá excerpta roztrídila podle gramatických kategorií dvou prvků: (1) toho, který je v ne-francouzské verzi textu sémanticky bohatší / specifičtější a vyžaduje ve francouzské verzi doplnění, a (2) toho který je ve francouzské verzi textu navíc (*výplňková konstrukce*). V 5. kapitole se pak pokusila roztrdit výplňkové konstrukce podle obecnějšího klíče a vymezit tak hlavní typy těchto konstrukcí. Tato analýza ukázala, že k typickým výplňkovým konstrukcím by patřilo: (1) doplnění kategoriálního slovesa, (2) užití složeného předložkového sousloví namísto předložky jednoslovné, (3) doplnění predikativního slovesa, jehož význam z dané ne-francouzské věty implicitně vyplývá a (4) doplnění sémantického predikátu u příslovečného určení místa (podle podobného klíče jako v předchozím typu).

Kladně je třeba zhodnotit nejen náročnou excerptní práci, ale i třídění materiálu a poměrně zdařilý pokus o syntézu tohoto obtížně uchopitelného jevu. Problematických pasáží v práci mnoho není, nicméně je třeba upozornit na směšování *étoffement* a *dépouillement* v úvodu textu (s. 1, odst. 1). Nejasná je pasáž popisující metodu redukce výsledků na s. 31: diplomantka zde uvádí, že její metoda výběru prvních 500 výskytů je reprezentativnější než náhodný výběr, ale není zřejmé, v čem se od náhodného výběru liší, ani proč je reprezentativnější. A konečně v závěrečných přehledech (tab. s. 45, 55, apod.) by bylo žádoucí oddělit jevy systematické od hapaxů (tj. v tab. na s. 45 zvlášť vyčlenit předložková sousloví, apod.).

Jinou otázkou – a zde spíše otázkou diskusní, neboť jde o problém postrádající jednoduché řešení – je samotný princip třídění materiálu. Zde by bylo možné uvažovat o následujícím:

1) Diplomantka přebírá z translatologických prací předpoklad, že výplňková konstrukce explicitně rozvádí význam nějakého jasně identifikovaného prvku z odpovídající věty ne-francouzské. Zdá se mi, že z teoretického hlediska není tento předpoklad podložený a některá data mu odporují. Např. v pozn. 18 (s. 46) autorka uvádí následující příklady: *zneužil vlastní svatby pro své národopisné vášně – il*

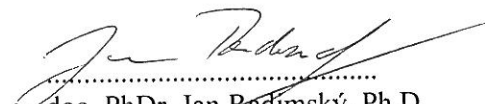
profita de ses propres noces pour satisfaire ses passions ethnographiques, kde má výplňková konstrukce *pour satisfaire* rozvádět význam české předložky *pro* (takže spadá do skupiny *étoffement* předložek). Samotná předložka *pour* však francouzské doplnění slovesa *satisfaire* neindikuje, to je zřejmé až z triády *zneužit...pro...vášně*. O něco jednodušší je možná příklad na s. 49, kde má českou předložku *o* vyplňovat francouzské *parler de*:¹ zde je zřejmé, že francouzské *entendre* nemá potřebné valenční a intenční pole, které by mohlo přímo vyjádřit českou vazbu *slyšet o něčem*. Korektnější by tedy asi bylo v dané optice říci, že českému *slyšet o něčem* odpovídá francouzské *entendre parler de qc.* (a spojení *slyšet co* odpovídá *entendre dire qc.*). Nešlo by tedy o *étoffement* předložky, ale o *étoffement* slovesa (*slyšet*). To by možná pomohlo vysvětlit, proč české předložce *pro* odpovídají v tab. na s. 55 různé výplňkové konstrukce. V každém případě zůstává otázkou, má-li smysl hovořit o *étoffement něčeho* ve smyslu konkrétního jasně lokalizovatelného prvku, který si v ne-francouzské větě žádá doplnění.

2) Ve 4. kapitole diplomantka velmi striktně odděluje gramatické tvary francouzských výplňkových konstrukcí. Je otázkou, nakolik je takto podrobný postup účelný, resp. zda uměle neodděluje jevy příbuzné. V čem se liší typové zařazení konstrukce *organizace „s velkým rozpočtem“*, má-li ve francouzštině jednu verbum finitum (*organisation qui dispose d'un budget important*) a jindy přičestí (*organisation disposant d'un budget important*)? Podobně příslovečné určení */cesta/ přes něco* (s. 74) – může mít různou podobu téhož francouzského slovesa (*passant par – en passant par – qui passe par*).

Po formální stránce obsahuje práce všechny potřebné náležitosti.

Závěr:

Předkládanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím jako **výbornou**.

.....
doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.
(vedoucí DP)

V Českém Krumlově, dne 26. ledna 2012

¹ *Kdyby se nedoslechla o lásce (...) – Si elle n'avait pas entendu parler de l'amour (...).*